

● Улуттук банкта

# Өлкөбүздүн акча-кредиттик саясаты: башкы багыт – баалардын туруктуулугуна жетишүү

**Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы өлкөнүн борбордук банкы болуп саналат, анын негизги максаты – тийиштүү акча-кредиттик саясат жүргүзүү аркылуу баалардын туруктуулугуна жетишүү жана колдоп туруу.**

ликвиддүүлүктү стерилдештирүү, экинчи жагынан коммерциялык банктарды банктарга чоң каражаттарды тартууга түрткү берүү болуп саналат. Комбанктар кардарларга өз каражаттарын касаларда же үйүндө кармабастан, банктардагы эсептеринде кармоо



Насиба ИМАРАЛИЕВА

Алгач “акча-кредиттик Асаясат” түшүнүгүнүн өзүнө токтолуу зарыл. Ал Улуттук банктын башкы максатына – баалардын туруктуулугуна, башкача айтканда, олуттуу термелүүлөрсүз инфляциянын алгылыктуу деңгээлине жетишүү үчүн экономикадагы акчалардын жалпы көлөмүн, ошондой эле экономиканы кредиттөөнүн деңгээлин жөнгө салууга багытталган саясатты түшүндүрөт.

Баалардын туруктуулугу мыйзам тарабынан Улуттук банктын ишмердүүлүгүнүн негизги милдети деп аныкталгандыктан, инфляция түшүнүгүнүн өзүнө бир аз токтолуу зарыл.

**Инфляция** – бул экономикадагы товарларга жана кызматтарга баалардын жалпы деңгээлинин туруктуу өсүү тенденциясы. Бул аныктамада “туруктуу” жана “жалпы” деген эки сөз маанилүү. “Туруктуу” деген инфляция – бул узак процесс, мына ошондуктан аны баалардын бир жолку секиригинен айырмалоо керектигин билдирет. “Жалпы” деген сөзгө келсек, инфляция экономикадагы бардык баалардын өсүшүн билдирбей тургандыгын белгилеп коюу керек. Айрым товарларга баалар ар кандай өнүткө болушу: өсүшү, төмөндөшү же өзгөрүүсүз калышы мүмкүн. Баалардын жалпы индексинин өзгөрүүсү маанилүү.

Өзүнүн акча-кредиттик саясатынын түпкү максатына – баалардын туруктуулугуна жетишүү үчүн Улуттук банк алар көпчүлүк даражада акча-кредиттик саясаттын аспаптары аркылуу контрол-донулган аралык багытталуулардын белгилүү бир топтомун түзөт.

2014-жылдын мартынан баштап аралык багытталуу катарында Улуттук банк үстөк пайыз ставкаларын, башкача айтканда, акчалардын баасын пайдалана баштады, ошол эле учурда мурда Улуттук банктын акча-кредиттик саясатынын аралык багытталуусу катарында акчалардын көлөмү болгон.

Акча-кредиттик саясаттын бир негизинен экинчисине өтүүнүн максаты болуп Улуттук банктын эсепке алуу ставкасынын экономикага таасир этүүсүн күчөтүү, банктар аралык рынокту өнүктүрүү саналат, ал акыр аягында рыноктук үстөк пайыз ставкаларынын төмөндөшүнө алып келүүгө тийиш. Акча-кредиттик саясаттын негиздерин өзгөртүү жөнүндө чечим 2013-жылдын декабрында кабыл алынган.

Бул үчүн эсепке алуу ставкасын Улуттук банктын 28 күндүк нота-

ларынын кирешелүүлүгүнө байлоо алынып салынган. 2014-жылдын февралынын аягынан баштап эсепке алуу ставкасынын өлчөмү жөнүндө чечим Улуттук банктын Башкармалыгы тарабынан кабыл алынууда.

Башкармалыктын чечими менен аныкталуучу эсепке алуу ставкасы коммерциялык банктар үчүн акча-кредиттик саясаттын курсу жөнүндө сигнал болуп кызмат кылат. Эсепке алуу ставкасынын өлчөмү жөнүндө чечим экономиканы өнүктүрүүнүн отчетун, анализин жана мүмкүн болуучу сценарийлерин кароонун негизинде кабыл алынат. Анын үстүнө, эсепке алуу ставкасынын деңгээлин аныктоо, баарынан мурда инфляция боюнча прогноздоого багытталат. Азыркы учурда эсепке алуу ставкасы 11,00 пайыз деңгээлинде белгиленген.

Үстөк пайыз ставкаларынын ролун күчөтүү үчүн Улуттук банк эсепке алуу ставкасынын айланасында “коридор” деп аталганды түздү, ошентип жогорку чекти – “шыпты” “овернайт” кредити боюнча ставканы аныктайт, азыркы учурда ал 14,0 пайызга барабар. “Овернайт” кредити – бул Улуттук банктын анын алкактарында коммерциялык банктар ликвиддүүлүктү колдоп туруу үчүн туруктуу негизде зарыл акча каражаттарын ала алыша турган кайра финансылуу аспабы. Коридордун төмөнкү чегин – “полду” түзүү үчүн Улуттук банк жаңы аспапты – “овернайт” депозитин киргизди. Коммерциялык банктардын каражаттары бир түнгө бир пайыз менен кабыл алынат, бүгүнкү күндө ставка 5,0 пайызды түзөт.

Бул аспапты киргизүүнүн максаты – бир жагынан, ашыкча

пайдалуураак болушу үчүн кардарлардын талап кылганга чейинки депозиттери жана утурумдук эсептери боюнча өздөрүнүн үстөк пайыз саясаттарын кайра кароого кызыкдар болушат.

Бул өзгөртүүлөр банк системасына акчалардын агымын көбөйтүүгө жана финансылык ортомчулуктун деңгээлин жогорулатууга мүмкүндүк берет. Банк системасынын финансылык ортомчулугу күчөйт. Аманаттардын өсүшү өнүгүндө болочок мезгилдерде кредиттөө үчүн потенциал түзүү менен депозиттик база көбөйөт. Кредиттик ресурстарга өскөн сунуш орто мөөнөттүү перспективада узак мөөнөттүү үстөк пайыз ставкаларына төмөндөтүүчү басым жасамакчы.

Үстөк пайыз ставкаларынын түзүлгөн коридорду рыноктук үстөк пайыз ставкаларын багыттоочу да, ошондой эле чектөөчү да болуп саналат. Мисалы, акча ликвиддүүлүгүнүн убактылуу жетишсиздигинде Улуттук банк коммерциялык банктарга коридордун жогорку деңгээлинин алкактарында каражаттарды алууга мүмкүндүк берет. Эгерде банк системасында ликвиддүүлүктүн ашыкчалары бар болсо, анда Улуттук банк бул ашыкча акчаны стерилдештирет же коридордун төмөнкү деңгээли боюнча жүгүртүүдөн алып салат. Жана мындагы максат болуп банктар аралык рыноктун ставкаларын бул коридордун чектеринде турушу жана Улуттук банктын эсепке алуу ставкаларынын деңгээлине жакын болушу

саналат.

Түзүлгөн коридордун ичиндеги рыноктук ставкалардын кыймылы акыркы керектөөчүлөр, башкача айтканда, карызгерлер жана аманатчылар үчүн түздөн-түз таасир көрсөтөт, себеби рыноктун ставкалары – бул экономиканы кредиттөө боюнча да, ошондой эле андан акчаларды тартуу боюнча да банк ресурстарынын баасы.

Мына ошентип, Улуттук банктын эсепке алуу ставкаларынын өзгөртүлүшү рыноктук ставкалардын өзгөрүүсүнө таасир этет, ал акча каражаттарына, же инвестициялар деп аталганга жалпы суроо-

ган. Чечимдерди кабыл алгандан кийин 24 саат аралыгында эсепке алуу ставкасы боюнча тигил же бул чечимди кабыл алуунун себептерин түшүндүрүү үчүн пресс-релиздерди жарыялоо жана пресс-конференцияларды өткөрүү практикасы кабыл алынган.

Эсепке алуу ставкасынын өлчөмү боюнча сунуштарды иштеп чыгуу үчүн Улуттук банк акча-кредиттик саясатты прогноздоонун жана анализдөөнүн экономикалык тең салмактуулукту баалоо моделине негизделген системасын пайдаланат. Мындай системаны киргизүү акча-кредиттик саясаттын илимий негизин олуттуу күчөтүүгө жана акча-кредиттик саясат тармагындагы прогноздоо жана чечимдерди кабыл алуу процессин системалаштырууга арналган.

Андан тышкары мамлекеттик финансы секторунун экономикага да, ошондой эле инфляцияга да таасири өтө чоң болгондуктан, Улуттук банк Финансы министрлиги менен бирдикте үзгүлтүксүз негизде акча-кредиттик жана салык-бюджеттик саясаттарды макулдашууну жүргүзөт.

Жыйынтыктап жатып, акча-кредиттик саясаттын жана анын өзгөрүүлөрүнүн экономикага түздөн-түз таасирин белгилүү бир убакыттан кийин байкоого мүмкүндүгүн, акча-кредиттик саясаттын трансмиссиялык механизминин үстөк пайыз каналынын ишин күчөндүрүү үчүн убакыт жана финансы рыногу бөлүгүндө реформалар талап кылына тургандыгын эске салгым келет. Аны менен катар, негиз түзүлдү жана эми аны андан-ары өнүктүрүү зарыл, ал болочокто рыноктук ставкаларга жана рынокту тереңдетүүгө оң таасир этмекчи, ошондой эле коммерциялык банктарга экономиканы кредиттөө үчүн белгилүү бир шарттарды түзөмөкчү.

Улуттук банктын ишмердүүлүгүнүн негизги максаты болуп баалардын туруктуулугуна жетишүү жана аны колдоп туруу саналат, ал жалпы мамлекеттин туруктуу экономикалык өсүштү камсыз кылуу жана адамдардын бакубаттуулугун жогорулатуу боюнча максаттарына өбөлгө түзмөкчү.

**Насиба ИМАРАЛИЕВА,**  
Кыргыз Республикасынын  
Улуттук банкынын  
Экономика  
башкармалыгынын  
Акча-кредиттик саясат  
бөлүмүнүн башчысы

